

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 10.

ZATERDAG 6 MAART 1926.

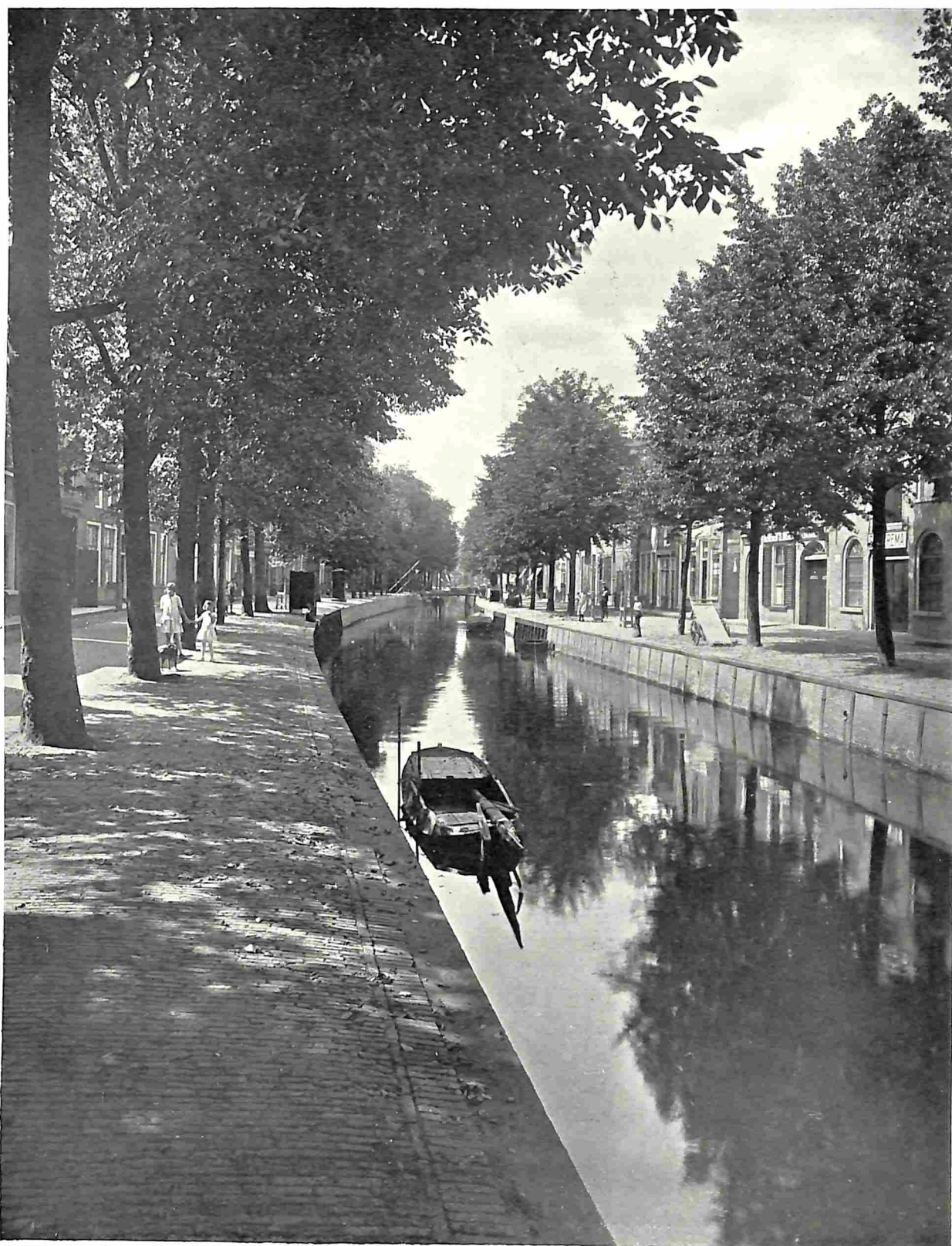

Foto C. Steenbergh

HET KLEINZAND TE SNEEK.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET KLEINZAND TE SNEEK (ILLUSTRATIE) . . .	BLZ. 109
DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL (10)	BLZ. 110
TWEE VERMAARDE KERKEN VAN LEIDEN (GEÏLL.), DOOR S.	BLZ. 112—117
ALLEGORIE, DOOR JOHN GALSWORTHY	BLZ. 115
SPORT IN SPANJE, DOOR H. MENAGÉ CHALLA . .	BLZ. 116
EEN VERDRONKEN STAD, DOOR D. S. V. ZUIDEN .	BLZ. 118
HOE HET „ZEVENBERGTE” ONTSTOND, DOOR J. J. F. SCHILT	BLZ. 118
KIJKJES IN KOEDOES (GEÏLL.), DOOR N.	BLZ. 119
KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (6)	BLZ. 119
GIRAFFE IN BALLINGSCHAP (ILLUSTRATIE)	BLZ. 120

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

10) HEADON HILL.

ZIJN net verder uitwerpend, doorzocht de inspecteur oude adresboeken uit den tijd, dat de overleden Adolphus Coningsby in leven was geweest en hij ontdekte weldra, dat Mr. Coningsby zijn particuliere woning had gehad in The Gargoyles, Hitchin. Dit was den detective zeer aangenaam; in zulk een betrekkelijk schaarsch bewoonde omgeving zou hij gemakkelijker inlichtingen kunnen verkrijgen dan in Kensington of Mayfair.

Die verwachting werd ook niet beschaamd. Binnen eenige uren had de inspecteur vernomen dat Mr. Coningsby van The Gargoyles een vrijgeveige gentleman was geweest, die getrouwd was met Miss Ivy Beaudesert van den Folly Schouwburg, en dat hij na zijn huwelijk royaler dan ooit was geweest — voornamelijk jegens zijn mooie vrouw. Na deze ontdekking haastte Wagge zich terug naar Londen en bracht een bezoek aan de directie van de Folly. Men herinnerde zich Miss Ivy Beaudesert zeer goed. Zij had in het koor gezongen, maar haar mooi gezichtje was een groote aanbeveling geweest en het had de directie gespeten dat ze was heengegaan om te trouwen met den rijken effectenmakelaar.

„Ik vermoed dat haar ware naam niet Beaudesert was?” vroeg Wagge op goed geluk.

De bejaarde heer, dien hij ondervroeg, gaf hem een knip-oogje.

„Wij hebben het register hier. Zij was een Miss Ivy Trickey toen ze bij ons een engagement zocht. Hyam Abrams, de agent, heeft haar naar ons gestuurd”.

Het kantoor van Mr. Abrams was dicht in de buurt.

„Ik wil alles doen voor Scotland Yard, Mister”, sprak de agent. „Wij traden op voor Miss Trickey — Ivy Beaudesert was zij later — en haar adres was No. 16, Lipscombe Road, Brixton”.

Inspecteur Wagge voelde dat hij dien dag „een goed stukje” werk had verricht.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

HET OUDE HUIS BIJ DEN MOLEN.

Door de Beechwood-gronden liep een kabbelend stroompje, dat zich op sommige plaatsen bijna tot een rivier verbreedde. Aan den oever van een dezer breede plekken, tegenover het veld waar het huisje van den houtvester stond, verhief een verlaten molen zijn met klimplanten begroeide gevels te midden der boomtoppen. Een halve eeuw had het gebroken rad in de molenbeek hangen te rotten; de kraaien hadden hun nesten gebouwd in de half vergane schoorsteenen.

In deze schilderachtige eenzaamheid kwam Sir Dudley Glenister door het bosch uit de Grange op den derden morgen na zijn afranseling door Norman Slater. John Grimes, die hem in zijn tuin had zien aankomen, voegde zich bij zijn meester langs den weg der loopsteenen, die in de beek lagen. Grimes haalde een sleutel uit zijn zak en opende de deur van het woonhuis bij den molen.

„U moet oppassen waar u loopt op de gelijkstraatsche verdieping, mijnheer”, sprak hij, terwijl hij hem in huis voorging. „De vloer is heelemaal vermolmd. U zou uw beenen kunnen breken”.

„Ik wil de bovenkamers zien”, zei Sir Dudley kortaf.

Hij was in een woedend humeur geweest sedert hij uit de stad was teruggekeerd.

John Grimes klom een smalle trap op, de baronet volgde hem. Een groote, bruine rat keek van het portaal naar beneden en rende gillend weg toen hij zijn eerste verrassing te boven was gekomen. Zoo kwamen zij aan de slaapkamers, lang geleden gebruikt door het gezin van den molenaar; en Sir Dudley bekeek ze alle op hun beurt. Eindelijk trad hij de grootste kamer binnen, die uitzag over de rivier in de richting van het houtvestershuisje.

„Deze is geschikt”, mompelde hij.

Toen keerde hij zich naar den somberen houtvester.

„Ik wensch dat deze kamer in orde gemaakt wordt om een gast te ontvangen”, zei hij. „Je moet wat eenvoudige meubelen aanschaffen, alleen maar de meest noodige dingen, en ze laten bezorgen aan jouw woning alsof ze voor je eigen gebruik waren. Dan kan je ze, als het donker is, hierheen brengen”.

„Niet noodig ze te koopen, mijnheer”, was het antwoord. „Er is bij mij thuis een kamer vol dingen, die niet meer gebruikt zijn, sedert mijn dochter is heengegaan”.

„Goed!” zei Sir Dudley. „Dat zal de nieuwsgierigheid van buitenstaanders voorkomen. Ik zal je ervoor betalen, Grimes, net zooveel alsof je ze hadt gekocht, en je kan ze terugkrijgen — als ze aan hun doel beantwoord hebben. Nu is er nog iets. Ik wil een stevig slot op de deur gemaakt hebben en ijzeren tralies voor de ramen. Kan je dat werkje zelf doen zonder hulp uit de stad erbij te halen?”

„Het slot kan ik zelf best aanbrengen”, zei de houtvester. „Van de tralies ben ik niet zoo zeker. Uw gast zal zeker niet veel lichaamsbeweging nemen, Sir Dudley?”

„Heelemaal geen”, was het korte antwoord. „Hoe zit het met die tralies?”

Grimes liep naar het raam en keek naar beneden.

„Tenzij de persoon in kwestie vleugels heeft, zijn er geen tralies noodig”, zei hij. „Het raam komt juist uit boven de molenbeek. Geen steunplaats voor een ladder, en iemand, die naar beneden sprong, zou zeker verdrinken”.

Door een persoonlijk onderzoek van Sir Dudley werd deze verklaring bevestigd. Ofschoon de molen zelf was vergaan, was het daarvoor gegraven kanaal, dat stuwkracht gaf aan het vermolmd rad, nog even diep en wild als ooit te voren. De beste zwemmer zou nog de grootste moeite hebben om tegen den stroom in te gaan, zonder tusschen de spaken van het gebroken wiel te geraken.

„Wij zullen de tralies weglaten”, zei hij. „Het gevaar zal kleiner zijn dan wanneer wij er een praatjesmakenden smid bij halen. En nu de tweede logeerkamer, Grimes. Misschien zal ze niet gebruikt worden en ze behoeft ook niet de weinige gemakken aan te bieden, welke ik voor deze wensch. Is er een vertrek waar ik een heer, die mij niet erg goed gezind is, kan herbergen?”

Het onbewegelijke gelaat van den houtvester veranderde niet, maar de snelheid, waarmee hij antwoordde, bewees, dat

hij de bedoeling van de instructies van zijn meester begreep.

„Er is een oud graanpakhuis op de gelijkvloersche verdieping van den molen, mijnheer”, antwoordde hij. „Het heeft geen raam en zwermt van ratten, maar men zou er iemand kunnen logeren, die niet tegen vochtigheid opziet”.

„Laat het mij zien”, beval Sir Dudley.

Zij liepen de trap af en naar den eigenlijken molen gaande, kwamen zij aan een afgrijselijke plaats, een echte gevangenis, stinkend naar vuile dampen en de echo weerkaatsend van de molenbeek langs de buitenmuren. Sir Dudley stak eenige waslucifers aan en keek rond.

„Dat is uitstekend”, sprak hij. „Je moest ook hierop een nieuw slot maken. Wanneer kan je gereed zijn, Grimes?”

„Ik heb er drie dagen voor nodig, mijnheer”.

„Die kan je krijgen en ik zal je tijdig waarschuwen vóór de boel nodig is. En jij moet mijn plaatsvervanger als gastheer zijn en je vrouw moet voor eten en drinken zorgen. Je behoeft, zooals vanzelf spreekt, geen onkosten te maken. Je zult integendeel goed beloond worden voor het extra werk”.

John Grimes gromde een toestemmend antwoord. Hij was nooit erg spraakzaam en sedert den dood van Sir Philip was hij nooit heel eerbiedig geweest.

„Je zult wel begrepen hebben”, vervolgde zijn meester, „dat deze zaak een geheim moet blijven tusschen jou en mij. Niemand behalve je vrouw mag weten dat ik logies heb in den molen”.

„Dat is in orde, mijnheer. Mijn vrouw kletst niet in het dorp. Stroopers komen natuurlijk niet hier in de buurt en niemand anders komt ooit in dit bosch”.

De twee mannen waren naar buiten gekomen en stonden aan den oever van de molenbeek. Sir Dudley knikte voldaan.

„Nu”, zei hij, „je bent aangesloten op onze telefoon. Ik zal je opschellen als mij nog iets invalt. Zorg intusschen dat die meubels verplaatst worden en dat de sloten worden aangebracht”.

Hij liep naar het voetpad, dat naar de Grange leidde en John Grimes keerde zich om en sloot de buitendeur van den molen. Toen ging de houtvester naar den oever boven de waterkeering en maakte zich gereed om de ondiepe plek weer over te steken langs de loopsteen in den stroom. Hij was een zware man en om zich in evenwicht te houden moest hij telkens naar zijn voeten kijken. Hij was ongeveer halverwege, toen schrille vrouwenstemmen zijn blik naar de deur van zijn huisje trokken.

Zijn strenge, hoekige vrouw — het eenige schepsel waar hij bang voor was — omhelsde en babbelde haastig met een moderne, als weduwe gekleede dame, die naar het nieuwe van haar rouwkleeren te oordeelen, pas het zware verlies had geleden. John Grimes hield een hand omhoog om zijn oogen te beschermen, verloor zijn evenwicht en viel in het ondiepe water.

„Wel wat drommel!” sputterde hij, terwijl hij overeind krabbelde en door het water waadde naar den tegenover liggenden oever. Nadat hij dien had bereikt, vloekte hij weer:

„Ik ben verd . . . als die weduwvrouw niet onze Sally is!”

De vrouwen waren in het huisje verdwenen en na een spijtigen blik op zijn natte kleeren stapte hij voort om zich bij haar te voegen.

„Grappig”, mompelde hij, „dat die meid juist terugkomt, nou de baas de dingen uit haar slaapkamer nodig heeft”.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

DE LEDIGE LADE.

Miss Maud Blair naderde ietwat verlegen de groote voordeur van Beechwood Grange. Het was niet omdat zij geschokt was door het vrij heftige onderhoud dat zij juist in het huisje van den houtvester had gehad in de rol van de verloren dochter. Ze was uit dit godsoordeel te voorschijn gekomen met de wetenschap dat haar ouders haar het lange stilzwijgen hadden vergeven. Haar zenuwachtigheid werd veroorzaakt door de vrees, dat zij — zelfs na verloop van al die jaren — herkend zou worden als Sally Grimes, de coquette, landelijke schoone.

Ze was niet bang, dat Sir Dudley haar zou herkennen. De tegenwoordige baronet was in het bezit der goederen gekomen na haar vertrek naar nieuwe terreinen van verovering. Gedurende de zeldzame bezoeken in Sir Philips tijd, toen hij nog gewoon Mr. Dudley Glenister was, had zij hem toevallig nooit ontmoet.

Met den ouden Hinkley, de butler, die waarschijnlijk de deur voor haar zou openen, was het echter iets anders. Hij had haar gekend van kind af en zij herinnerde zich, dat hij een scherp opmerker was. Haar hoop lag in de dubbele kans van haar veranderd uiterlijk sedert haar vertrek naar Londen, en in het slechtere zien van den ouder geworden butler.

Snel liep zij de laatste treden op en trok hard aan de ouderwetsche schel. De groote deur draaide open op zijn goed geöliede scharnieren en Hinkley, met het rose gezicht en de witte bakkebaarden, stond voor haar.

„Is Sir Dudley Glenister thuis?” vroeg zij op den geëffeerden toon, dien zij zich in haar beroep had eigen gemaakt.

De oogen van den ouden bediende gleden onderzoekend over het gezicht van de bezoekerster en over haar chique, splinternieuw rouwcostuum. Maar er was geen spoor van herkenning in zijn volmaakt eerbiedigen blik.

„Ik geloof, dat hij zooeven is thuis gekomen, mevrouw, maar ik zal eens kijken”, was het voorzichtige antwoord.

De bezoekerster haalde een kaartje te voorschijn, waarvan de zwarte rand sprak van het grootste verdriet.

„Wilt u hem dat alstublieft geven. U kunt erbij zeggen, dat het van het hoogste belang is. Ik kom hem nieuws brengen, dat hem zeer zeker zal interesseeren”.

Met een gebaar noodigde de butler „Miss Maud Blair” uit binnen te treden en vroeg haar te wachten, terwijl hij zich overtuigde of zijn meester te spreken was. Hij ging naar de bibliotheek en trachtte vergeefs zich het gelaat van de jonge weduwe te herinneren; hij was benieuwd welk verband er kon bestaan tusschen Beechwood Grange en een dame van De Amphibian Film Company. Ook hoe de aanduiding van „Miss” op het kaartje in overeenstemming gebracht kon worden met de sombere weduwe-kleedij.

Hij bleef een tijdje weg maar toen hij terugkwam, was het met het voorkomen van den bediende, voor wien de vriend zijns meesters, ook zijn vriend is.

„Sir Dudley zal u gaarne ontvangen, mevrouw”, verklaarde hij. „Wilt u zoo goed zijn mij te volgen?”

De baronet stond op het haardkleedje met zijn rug naar het vuur. Hij hield het kaartje tusschen vinger en duim en hij keek verbaasd.

„Ik heb niet het genoegen —”, begon hij, maar zijn bezoekerster nam het woord.

„Neen, dat hebt u ook niet”, sprak zij levendig. „Tenzij u mij op de film hebt gezien. Ik gebruik bij anderen altijd mijn tooneelnaam, maar in mijn particulier leven ben ik mevrouw Simon Trickey”.

De manieren van den baronet veranderden plotseling.

„Wel verduiveld!” riep hij uit. „En wat verlangt u van mij, Mrs. Trickey? Ik had onlangs uw man hier de kamer uit laten schoppen, als hij niet bijtijds op den loop was gegaan”.

„Zoo”, antwoordde de film-actrice liefjes, „u zult mij nu de kamer uit moeten schoppen als u daar lust in hebt. Ik kwam u vertellen dat Simon dood is”.

Sir Dudley had de grootste moeite om een duivelsche blijdschap te bedwingen.

„Heel beleefd van u”, mompelde hij.

„Ik kwam u ook vragen”, vervolgde de weduwe brutaal, „of u het plan hebt het inkomen dat hij van u genoot, te blijven betalen. Ik verdien op het oogenblik veel geld, maar men kan nooit weten, ziet u?”

Sir Dudley kon niet dadelijk antwoorden op dien eisch. Hij keek woest naar de opzichtig-knappe vrouw, die hem geld wilde afpersen.

„Wel, wel”, zei hij ten slotte half stikkend van woede, „uw brutaliteit is al heel kolossaal. Ik heb uw man goed betaald voor de kleine diensten, die hij mij heeft bewezen. Als hij juist den tijd, waarin hij zijn eischen hooger stelde, gebruikte om deze wereld te verlaten, is dat niet mijn schuld.”

„Zou het u verbazen te hooren”, sprak zij triomfantelijk, „dat mijn arme Simon in den vorm van een dagboek een geschreven verslag heeft nagelaten van de diensten, welke hij u heeft bewezen? Het beschrijft de twee reizen naar Amerika in uw dienst, met datums en alles compleet. Scotland Yard zou graag dat dagboek zien, Sir Dudley. En mijn echtgenoot heeft mij nog enkele dingen verteld, welke hij heeft wegge laten, maar die nuttig zouden kunnen zijn voor den rechercheur die een onderzoek instelt naar dien vinger”.

(Wordt vervolgd).

Foto W. Rameau.

DE PIETERSKERK, GEZIEN VAN HET ZUIDWESTEN.

TWEE VERMAARDE KERKEN VAN LEIDEN.

DE Sint Pieterskerk te Leiden behoort zonder twijfel tot de meest merkwaardige gebouwen van ons land. In de eerste plaats door haar architectuur, maar niet minder door hare traditie en door het officieele karakter, dat zij meer en meer verkreeg den laatsten tijd; hoe versch ligt nog in het geheugen de ongewone plechtigheid van de promotie der koningin tot doctor in de rechten en staatswetenschappen binnen de muren van dit roemrijk gebouw. En dan het aloud verband tusschen Leiden en Sint Pieter . . . voert het wapen der stad niet zijn hemelsleutels? ☞ Reeds van verre Leiden naderend, ziet men dit geweldig bedehuis met zijn machtig hoog dak de stad beheerschen. Als een herder staat het temidden van de grillig en schilderachtig gegroepede daken-kudden. En tot aan haar voet genaderd, en tot haar hoogten van nabij opziend, staand op het stille oude pleintje, is de indruk van dit monumentale gebouw nog pakkender. Welk een mooi lijnenspel in de statige, maar tevens zoo levendig vol afwisseling gehoude gevels. Hoe plechtig rijzen de spitsbogen der vensters omhoog. Hoe rijk aan kleuren zijn die eeuwenoude steenmassa's. Welk een heerlijk pittoresk geheel, zooals het daar door het geboomte opdoemt als de grootsche herinnering aan een voorbijgeen schoonheid. ☞ Deze kerk staat in het oudste gedeelte der stad. Zij is de oudste der drie hoofdkerken van Leiden; de twee andere waren destijds de Hooglandsche kerk en de Onze-Lieve-Vrouwekerk. De laatstgenoemde, gelegen aan de Haarlemmerstraat, werd gesticht in 1365, en is in 1820 vanwege hare bouwvalligheid gesloopt; de toren bleef nog tot 1837 gespaard, maar moest toen het lot van de kerk ondergaan. Van de twee nog heden ten dage bestaande van dit drietal — de Sint Pieter en de Hooglandsche — willen wij onzen lezers in dit artikel een en ander mededeelen. Wat de stichting en inwijding der Sint Pieterskerk betreft, moeten we ons vergenoegen met de mededeeling van J. Jz. Orlers, die zegt, dat er geruimen tijd geleden in deze kerk een geschrift hing, luidende: „In den jare 1121

des Sonnendachs naer Ons-Lief-Vrouwen Gheboorte (hetwelck altijs in September is), worde dese tegenwoordige kercke ghewijt in der eeren Godes, ende der heijligen Apostelen S. Pieter ende S. Paulus, onder den eerwaerdighen heer ende vader in Gode Godebaldus, den 24 bisschop van Utrecht". ☞ Deze kerk uit 1121, (die dus oorspronkelijk niet slechts aan den apostel Petrus, maar ook aan den apostel Paulus was gewijd), werd in later jaren aanmerkelijk vergroot. Zoo vermeldt bovengenoemde schrijver, dat in 1339 het koor uitgezet en gebouwd is. Een beschrijving over den bouw vinden wij van de hand van Adolph Mulder in het Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond van 1903—1904, waaraan we hier een en ander ontleenen. ☞ „Het behoeft nauwelijks betoog, dat het jaartal der inwijding (A.o. 1121) niet op de tegenwoordige kerk wijst, maar betrekking heeft op een vroegere . . . Toen de kerk in dat jaar was ingewijd en in gebruik genomen, was zij in de weinig omvangrijke oude stad de eenige parochiekerk en bood voldoende ruimte aan de weinig talrijke ingezetenen; allengskens echter, toen het zielental aanmerkelijk vermeerderde, getuigen de herhaalde uitbreidingen der stad, ontstond, niettegenstaande in 1315 de Sint Pancras- of Hooglandsche kerk werd gesticht, er behoefte de Sint Pieterskerk te vergrooten en uit te breiden. Een stout plan werd ontworpen en vastgesteld, en in 1339 werd met den bouw van het koor aangevangen, terwijl de oude Romaansche kerk van 1121 zeer waarschijnlijk tijdens den duur van het nieuwe werk benut werd, om na de voltooiing daarvan te worden afgebroken, teneinde plaats te maken om den verderen bouw te kunnen vervolgen" . . . ☞ De kerk bestaat uit een middenschip met zijbeuken, die van elkaar gescheiden zijn door ronde pijlers, gedekt met spitsbogen, terwijl de koorafsluiting gevormd wordt door de vijf zijden van een tienhoek; de zijbeuk loopt met een gelijk aantal zijden om het koor. Deze vrij eenvoudige koorafsluitingen komen veelvuldig voor; we treffen ze o.a. aan in de

grootte kerk te Breda, Kampen, Culemborg, Naarden en 's-Gravenhage, en vinden ze o.m. ook terug in de Sint Pancraskerk te Leiden, de Akerk te Groningen, enz. Het middenschip heeft een houten spitsboogvormig gewelf, terwijl de gewelven der zijbeuken daarentegen van steen en kruisvormig zijn. Elke travézijde heeft een vierdeelig geprofileerd venster, waartusschen contreforten geplaatst zijn. Na de voltooiing van dit koor werd de oude kerk van 1121 afgebroken, en kon op dit vrijgekomen terrein de bouw der nieuwe kerk worden voortgezet. Het middenschip van het koor werd toen met zes través verlengd, welke door een zwaren toren aan de westzijde werden afgesloten. Ten noorden en ten zuiden van de vier westelijke través van dit nieuwe middenschip werden twee rijen zijbeuken gebouwd Evenals het koor kreeg het middenschip een houten gewelf, terwijl de zijbeuken van steenen kruisgewelven werden voorzien; hiermede werd deze breed dus voltooid. Twee través breed werden, dadelijk grenzend aan

Foto C. Steenbergh.

DE CONSISTORIEKAMER BIJ DE PIETERSKERK.

het koor, de transepten aangelegd. De afmetingen van deze kerk zijn grootsch; de geheele lengte van het gebouw buitenwerks gemeten, is 84 meter, de muren van het middenschip meten er 24, het gewelf in het midden is daar 29.5 meter. Het koor met de afsluiting is 25 meter lang. In de tweede helft der vijftiende eeuw bleek er geen geld meer om den bouw en het onderhoud op peil te houden, het stadsbestuur machtigde de kerkvoogden tot het inzamelen van gelden, en met wat er binnenkwam begon men te restaureeren, maar er kon blijkbaar niet worden verhoed, dat de toren op een goeden dag instortte. Dit gebeurde in 1512. Eenige dagen tevoren was er een geweldige consternatie geweest, toen midden onder de preek een groote steen van den toren op het dak van de kerk viel, en de geloovigen, meenend dat de heele toren naar beneden kwam, in wilde vlucht de plaats des onheils verlieten. Die toren moet van een respectabele hoogte zijn geweest, ongeveer honderd meter. Ondanks vele pogingen, daartoe aangewend, heeft men geen voldoende geld bijeen kunnen krijgen om den toren weder op te bouwen. De beschadigde zijbeuken en de daken werden echter keurig hersteld, en de noodige veranderingen tot stand gebracht; zoo werd het schip ter plaatse waar de toren gestaan had, verlengd, en toen bouwde men ook de fraaie afsluiting, de westelijke frontgevel, die niet weinig tot de bekoring van deze kerk bijdraagt. Het eigenaardige portaal werd eenige jaren later aangebouwd, als een soort tochtportaal. Opvallend is, hoe het dak van dit schilderachtige portaal voor een groot deel het fraaie venster bedekt, een uit architectonisch oogpunt dus nogal aanvechtbare aanbouw, maar we moeten ter eere der bouwers opmerken, dat het ontwerp van het portaal in den aanvang anders was, lager, zoodat het venster vrijbleef; het werd zoo ook uitgevoerd, maar toen er eenigen tijd later een nieuw orgel in de kerk werd geplaatst en er geen voldoende ruimte voor de blaasbalgen was, werd om deze te kunnen bergen nog een stuk op het portaal gezet. Ge ziet, men sprong wel wat zonderling met die dingen om, doch ondanks dit alles maakt dat westelijk front met zijn ranke traptorens en zijn typisch vooruitstekend portaalhuis, het geheel van mooie baksteen, sierlijk afgewisseld met bergsteen, opgetrok-

ken, een voortreffelijken indruk, die niet weinig, in onze oogen althans, tot het suggestieve van dit gebouw bijdraagt. Het binnenst der kerk geeft den indruk van statigen eenvoud. De zware kolommen van witten steen, de ruime spitsbogen, de blanke muren, het afsteken daartegen van de donkere houten gewelven, de fraaie doorkijken van het middenschip in de zijbeuken, het sierlijke orgel, de gebeeldhouwde kansel dit geheel oefent op den bezoeker ongetwijfeld groote bekoring uit. Al mogen we niet verheelen, dat het klankbord van den preekstoel met zijn wonderlijken pyramidevorm voor onzen hedendaagschen smaak nu niet zoo aantrekkelijk is. Doch dat is maar een persoonlijke zienswijze, en bovendien geldt het slechts een onderdeel; de totaal-indruk van het interieur is er niet minder pakkend om. Wat al veranderingen heeft deze kerk in den loop der jaren ondergaan. Hoe is hare geschiedenis in menig opzicht de weerspiegeling der geschiedenis van ons land. De Hervorming, de Tachtigjarige Oorlog, het Fransche Tijdperk, enzovoort ze hebben alle om beurten hun stempel op dit merkwaardig monument gedrukt. Eens stonden hier vier en dertig altaren, fraaie beelden, schitterende altaarstukken, waaronder de vermaarde triptiek door

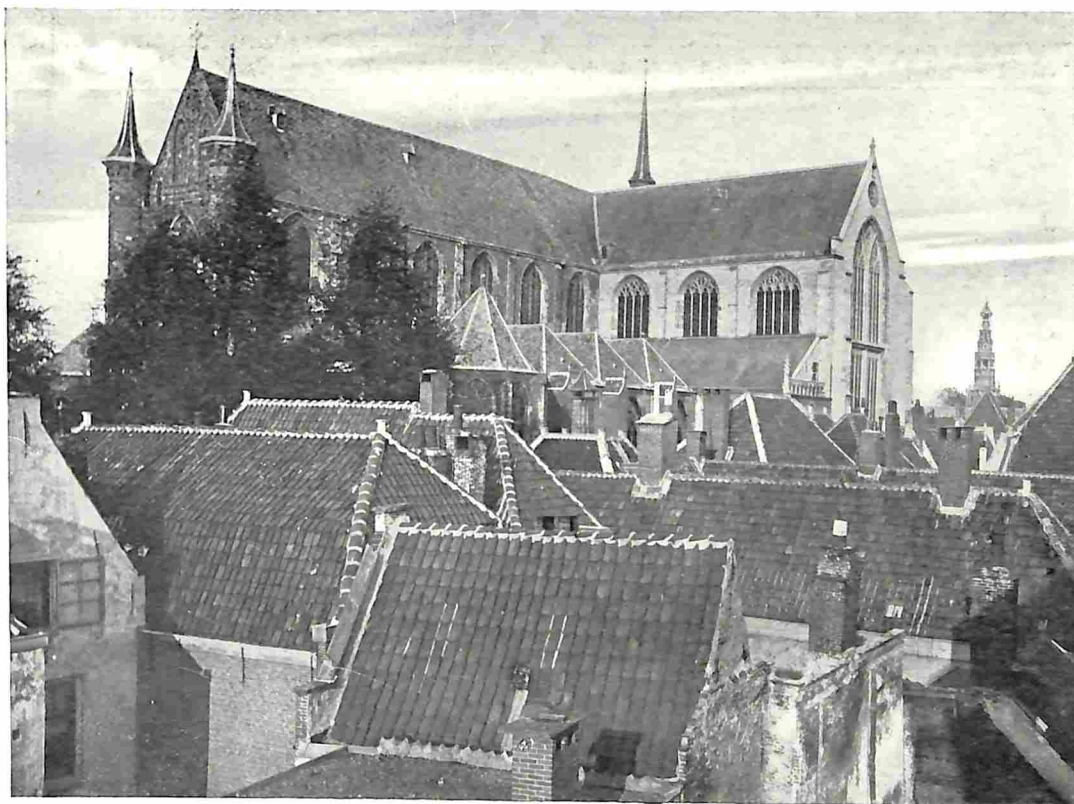

Foto W. Ramcau.

DE PIETERSKERK, RIJZEND BOVEN DE HUIZEN DER SLEUTELSTAD.

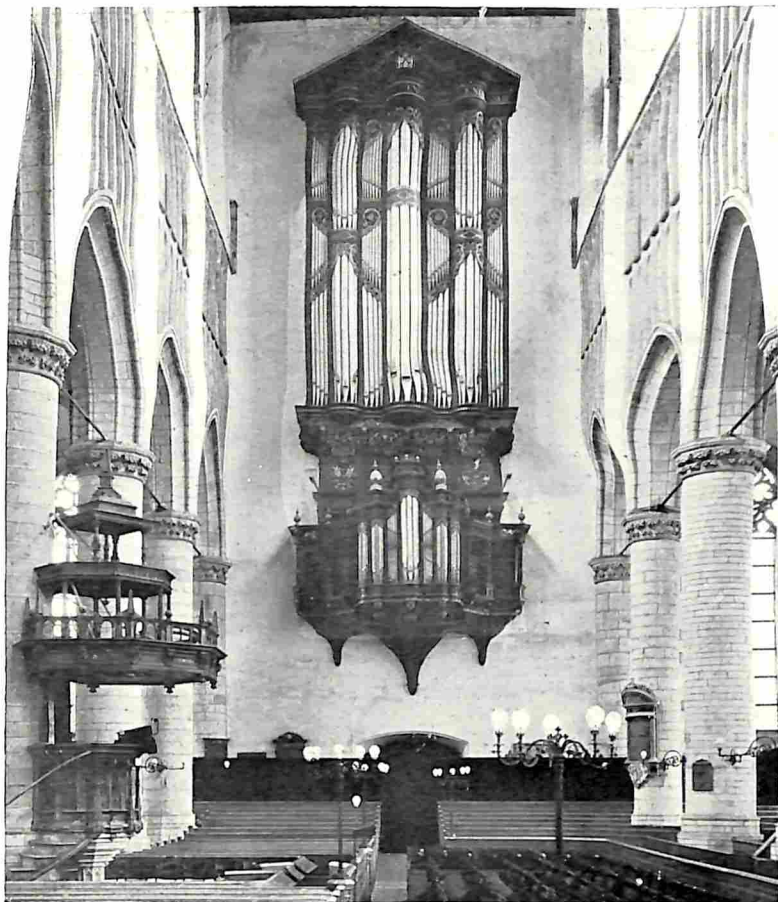

Foto W. Ramcau.

HET ORGEL IN DE PIETERSKERK.

Lucas van Leiden, (die nu in de Lakenhal te zien is), prijkten de muren met rijk gebeeldhouwde friezen, schilderingen door den beroemden Cornelis Engebrechtsz, Leidenaar van geboorte, die voor het eerst te Leiden de kunst van het schilderen met olieverf verstond. Tegen de kolommen van het koor stonden eens de figuren der apostelen, in marmer gehouwen. In 1566 kreeg de Sint Pieter een eerste proeve van den beeldenstorm te doorstaan. De apostelbeelden werden met touwen omwonden en omlaag getrokken, waar ze op den steenen vloer aan diggelen vielen; de schilderijen werden met messen, pieken en bijlen bewerkt, de gouden monstransen, kelken en altaarsieraden werden geroofd, merkwaardige eeuwenoude en kostelijke geschriften werden vernield. Toch wist men in betrekkelijk korten tijd de schade, zij het dan ook slechts gedeeltelijk, te herstellen, en datzelfde jaar kon de kerk, door den beeldenstorm naar Roomsche begrip „ontwijd”, door den bisschop van Utrecht opnieuw gewijd worden. In 1572 echter kwam de herhaling van den beelden-

storm, en sindsdien was de kerk voor goed aan de macht der Roomschen onttrokken. Nog in datzelfde jaar werd ze door de Hervormden voor hunne godsdienstoefeningen in gebruik genomen. Maar in datzelfde jaar ook lag het krijgsvolk binnen hare muren, weerklonk het statige gebouwen van de liederen en luidruchtigheden der soldaten, en tijdens de eerste belegering der stad door de Spanjaarden in 1573 en het tweede, groote beleg in 1574 werd de kerk tot magazijn van etenswaren gebruikt. Bij het ontzet der geteisterde stad werd ze echter onmiddellijk weder als kerk benut en een dankdienst vereenigde onder de schoone gewelven bevrijders en bevrijden. — Niet zoo heel lang daarna werd de rust van het bedehuis weder verstoord. Het was bij de ontploffing van het kruitschip in 1807. De aangebrachte schade werd echter spoedig hersteld. Zooals we reeds hebben gezegd, werd de Sint Pieterskerk gaandeweg een min of meer officieel gebouw voor de stad Leiden. In dien zin dan, dat er meermalen plechtige en belangrijke samenkomsten in plaats vonden, welke geen speciaal religieus karakter hadden. Zoo hield o.a. in het jaar 1725 de hoogleeraar Fabricius er een feestrede ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan der universiteit. Vijftig jaar later werd er ook het tweede eeuwfeest der hoogeschool herdacht onder grooten toevloed van belangstellenden, onder welken ook stadhouder Willem V zich bevond. In 1795 werd er het Alliantiefeest gevierd, en nog verscheidene gebeurtenissen van betekenis voor stad en land werden in de Sint Pieter gevierd of herdacht, zoo b.v. het uittrekken der Leidsche studenten als jagerkorps in 1830 tijdens den oorlog met België en hun terugkeer in 1831. Ook de Fransche omwenteling liet haar sporen uiteraard in deze kerk na; in 1795 werden de wapenschilden en dergelijke verwijderd. Vermelden we hier ter plaatse nog even de namen van beroemde mannen, die in de Sint Pieter begraven liggen, b.v. de wereldvermaarde Boerhaave, de beroemde plantkundige Dodonaeus, de wiskunstenaar Snellius, de godgeleerden Holmanus, Van Kerkhoven en Coccejus, en verscheidene andere mannen van wetenschap en kunst. In het jaar 1860 hadden er wederom belangrijke veranderingen plaats. De oorzaak hiervan vindt men vermeld op een gedenksteen, die in een der muren gemetseld is: „Het inwendige van dit kerkgebouw vernieuwd, door vrijwillige bijdragen van gemeenteleden, ter gedachtenis aan den XXIV July MDCCCLX, toen Dr. E. Laurillard zich opnieuw als leeraar aan de gemeente van Leiden verbond. MDCCCLX”. Deze predikant was n.l. naar elders beroepen, maar had dat beroep niet aangenomen, en uit erkentelijkheid voor zijn aanblijven besloot het kerkbestuur, het gebouw eens keurig op te knappen. De oude banken werden afgebroken en door nieuwe vervangen, de zerken werden gelicht en het gebeente opgeruimd, gedenkteekenen verplaatst, en verdere vernieuwingen aangebracht. Maar de belangrijkste herstelling had de eeuwenoude kerk te danken aan de nieuwere en betere denkbeelden, welke zich baan braken ten

Foto W. Ramcau.

HET KOOR MET GRAFZERKEN IN DE PIETERSKERK.

opzichte van het herstel en het onderhoud der waardevolle oude gebouwen en monumenten. Tengevolge van de instelling van een commissie van rijksadviseurs voor de monumenten van geschiedenis en kunst in 1874. Toen werd een grondige studie ook van deze kerk gemaakt en begon een oordeelkundige restauratie van dit cultuurmonument. Zoo veel mogelijk zal aan de Sint Pieter haar oude schoonheid worden teruggegeven. Reeds werden merkwaardige verfraaiingen en verbeteringen bereikt; met alle ten dienste staande middelen werd er aan gewerkt om de latere verknoeiing te herstellen. De huisjes, tegen de kerk aangebouwd, werden afgebroken, de daarvoor vrijgekomen muren, die er al heel onderkomen uitzagen, werden opgeknapt, aangebouwde hokken werden verwijderd, binnenmuren, die de groote lijnen van het binnenst van het gebouw onderbraken en den stijl vertroebelden, werden weggenomen, en nog vele andere verbeteringen, inwendig en uitwendig aan-

Foto W. Rameau.

HET INWENDIGE DER PIETERSKERK, GEZIEN NAAR HET KOOR.

gebracht. En nog is het restauratiewerk in gang, nog bejveren zich bekwame geesten en handen om uit hare verwording dit schoone cultuurmonument weder te doen herrijzen. Als een phoenix uit hare asche
(Slot volgt). S.

ALLEGORIE.

DE EKSTER VAN ACHTER DEN HEUVEL.

DIEN zomer lag ik dikwijls op een helling van zand en ruw gras, dichtbij de zee, pogend gedachten te grijpen; en ik was daarmee vol inspanning bezig, toen ik hen komen zag, hand in hand. Zij was gekleed in blauw linnen, had een wolkje van honingkleurig haar; 't smalle gezichtje had ernstige oogen, van tint als de cichoreibloemen die ze vasthield om er den geur van in te ademen — een schuldeloos slag. Haar metgezel was een stevige, vlugge jongen van ongeveer veertien jaar, en ook hij was ernstig — zijn diepliggende, zwart-gewimperde oogen zagen op haar neer met een eigenaardig-beschermende verbazing, terwijl hij uitlegde met een weke — tusschen twee leeftijden weifelende — stem, het ingewikkeld proces, dat de bijen aanwenden om honing uit bloemen te halen. Eéns, of tweemaal, werd zijn heesche, doch lieve stem bijna nadrukkelijk, toen zij hem blijkbaar niet geheel had kunnen volgen; 't was dan alsof hij ongeduldig geword zou, omdat zij niet dame was, en jonger dan hij, en hij haar liefhad. ☼ Ze zetten zich neer vlak onder mijn schuilplaats, en begonnen de blaadjes van een cichoreibloem te tellen, en allengs vlijde ze zich tegen hem aan, en hij sloeg zijn arm om haar heen. Nimmer nog zag ik een zoo bezadigd, lieflijk minnekoozen, zoo vol vertrouwen van haar zijde, zoo vol bescherming van de zijne. Ze waren, in miniatuur, schoon jeugdig-frisscher, als die kalme gehuwde paren, die langen tijd te samen hebben geleefd, en die men nog somtijds toevallig met een vertrouwelijke teederheid elkaar kan zien aankijken, en in wie — dat voelt men — de passie verkwijnd is, omdat er daarvoor nimmer ruimte was. ☼ Lang zat ik hen gade te slaan in hun koele gemeenschap, half elkaar-omhelzend, wat babbelend, wat glimlachend, niet éénmaal elkaar kussend. 't Scheen niet, dat ze daarvoor schuw waren; 't was eerder alsof ze elkaar te zeer toebehoorden om aan zoo iets te denken. En toegleed haar hoofdje lager, en lager nog, tegen zijn schou-

der, en slaap sloot de oogleden van die cichoreiblaauwe oogen dicht. En hoe vol zorg was hij toen, om haar niet wakker te maken, hoewel ik zijn arm kon zien stijf worden. Hij zat daar trouw de wacht te houden en stil, haar omvattend, totdat het mij haast pijn begon te doen, zijn schouder zóó te zien belast. Maar eensklaps zag ik hem zijn arm wegtrekken, uiterst behoedzaam, haar hoofd neerlegend op het gras, en zich vooroverbuigen, om naar iets te staren. Vlak tegenover hem zat een ekster, wiegelend op een kalen tak van een meidoorn. De schommelende vogel, getint in de kleuren van dag en nacht, liet een vreemd geluid hooren en flapte met den eenen vleugel, alsof hij poogde de aandacht te trekken. Zich verheffend van den tak, cirkelde hij, vlug en als tersluiks, tweemaal rond den boom, en vloog naar een anderen, een twaalftal passen verder. De jongen rees op, hij zag naar zijn kleine gezellin, hij zag naar den vogel, en begon dezen voorzichtiger te naderen; doch, wederom zijn zonderling geroep voortzittend, de vogel weg naar een derde meidoornstruik. De jongen weifelde even, — maar nog eenmaal vloog de vogel verder, en plotseling dook hij achter den heuvel weg. Ik zag den knaap nu in een draf slaan, en, haastig-oprijzend, rende ik mee. ☼ Toen ik den heuvelrug bereikte, scheerde de zwart-en-witte vogel langs den grond, in de richting van een dal, en juist stormde de jongen, met fladderende haren, halsoverkop de helling af. Hij bereikte den bodem van de kloof en verdween in de diepte. Ik rende eveneens den heuvel af. Wijl ik een bespieder was,

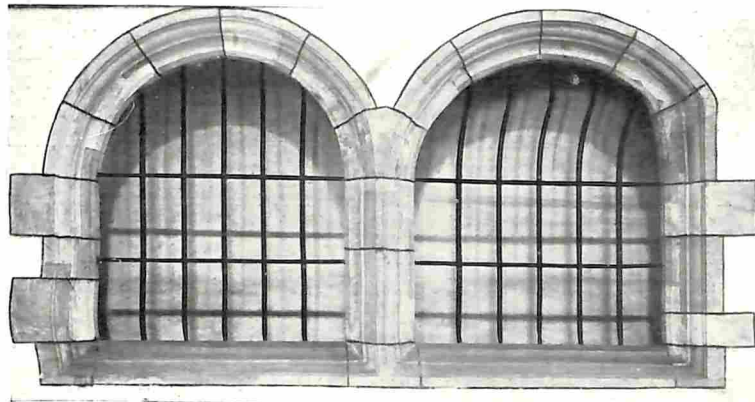

Foto W. Rameau.

DE RAMEN DER ZG. MELAATSCHEN-KAPEL IN DE PIETERSKERK.

en niet mocht worden gezien door vogel of jongen, kroop ik behoedzaam weg tusschen de boomen, en daalde zoo naar den rand van een vijver, die niet door veel zonlicht kon worden bezocht, zoo dicht huifden er zich de wilgen om heen, de berkenboomen en wilde hazelaars. Daar zat, in een schommel van twijgen, boven het water, geen bonte vogel, maar een jong, donkerlokkig meisje, met afhangende, naakte, gebruide beenen. En op den oever, bij dat zwarte water, goud-oversprenkeld door gevallen blâren, zat, ineengedoken, de knaap, strak naar haar opziend met zijn gansche ziel. Ze zwaaide juist buiten zijn bereik, en keek op hem neer, over den vijver heen. Hoe oud was ze, met haar bruine leden, en haar glanzende, loerende oogen? Of was ze enkel de nymf van het dal, dit feeënkind, dat daar wiegelde, door takken omrankt, op het sombere water, en bedekt met een kleedje van vochtig berkenloof? Een zoo vreemd gezichtje had ze, woest, verdorven schier, en toch zoo teeder; een gezichtje waarvan ik mijn oogen niet afwenden kon. Haar bloote teenen raakten even den waterspiegel, en deden droppels opspatten, die vielen op het gezicht van den knaap. ☼ Uit hem was alle rustige standvastigheid verdwenen; reeds scheen hij even wild als zij, en zijn armen waren uitgestrekt in een poging om haar voeten te bereiken. Ik wilde hem toeschreeuwen: „keer terug jongen, keer terug!” maar ik kon het niet — haar feeën-oogen dwongen mij te zwijgen — ze schenen zoo vertwijfelend in hun woeste teederheid. ☼ En toen stond het hart mij stil, want hij was uitgegleden en worstelde onder haar voeten in diep water. Met welk een blik was het, dat hij opzag naar haar, — niet bevreesd, maar zóó verlangend, zoo vol van wanhoop, en de hare — hoe triumfeerend en vol geluk! ☼ En toen omklemde hij haar voeten, en hield zich vast, en klauterde naar boven; en, neerbuigend, trok ze hem tot zich, — gansch doorweekt —, en hield hem in den twijgenschommel met haar armen omvat. ☼ Ik ademde diep. Een oranje streep van zonlicht was vlammen in de schaduwgeschoten en viel rondom die twee, waar ze wiegden boven het donker water, met lippen dicht bijeen, en ziel in ziel verzonken, en, in hun oogen die bedwelmende zaligheid! En toen — kusten ze elkaar. Alles rond mij, vijver, en bladeren, en licht, scheen plotseling te dwarrelen, en weg te slinken — ik kon niets duidelijk meer onderscheiden. ☼ Hoeveel tijd er verstreek — ik weet het niet — eer hun aangezichten langzaam weer zichtbaar werden. Het zijne — dat van den bezadigden knaap — was van haar afgewend, — hij luisterde, want, boven 't fluisteren van de bladeren, kwam een klank aandrijvend van de andere heuvelzijde. 't Was naar dezen dat hij luisterde. ☼ En terwijl ik staren bleef gleed hij weg uit haar armen, in den vijver terug, en begon te worstelen om den oever te bereiken. Hoeveel leed, en welk een smachten, spraken er nu uit haar wild gezichtje. Maar ze weeklaagde niet. Ze trachtte niet hem te weêrhouden, — het fiere feeënkind kon reiken naar 't geen naderkwam, 't kon niet zich vastklampen aan wat ging verdwijnen. Roerloos, als de takken en het water zag ze hem van zich gaan. ☼ Langzaam bereikte de worstelende knaap den oever, en lag daar, snakkende naar adem. En steeds nog kwam de klank van dat vereenzaamd schreien van achter den heuvel aan. Luisterend, maar sturende naar die wilde, treurende oogen, die zich niet afwendden van hem, lag hij daar neer. Eenmaal keerde hij weer naar het water, maar de gloed was uit hem weggedoofd; zijn handen zonken, machteloos — zijn jong gezicht was één verbijstering. ☼ En de stille somberheid van den vijver, en de boomen, en die diep-vertwijfelde oogen van haar wachtten, en mijn hart

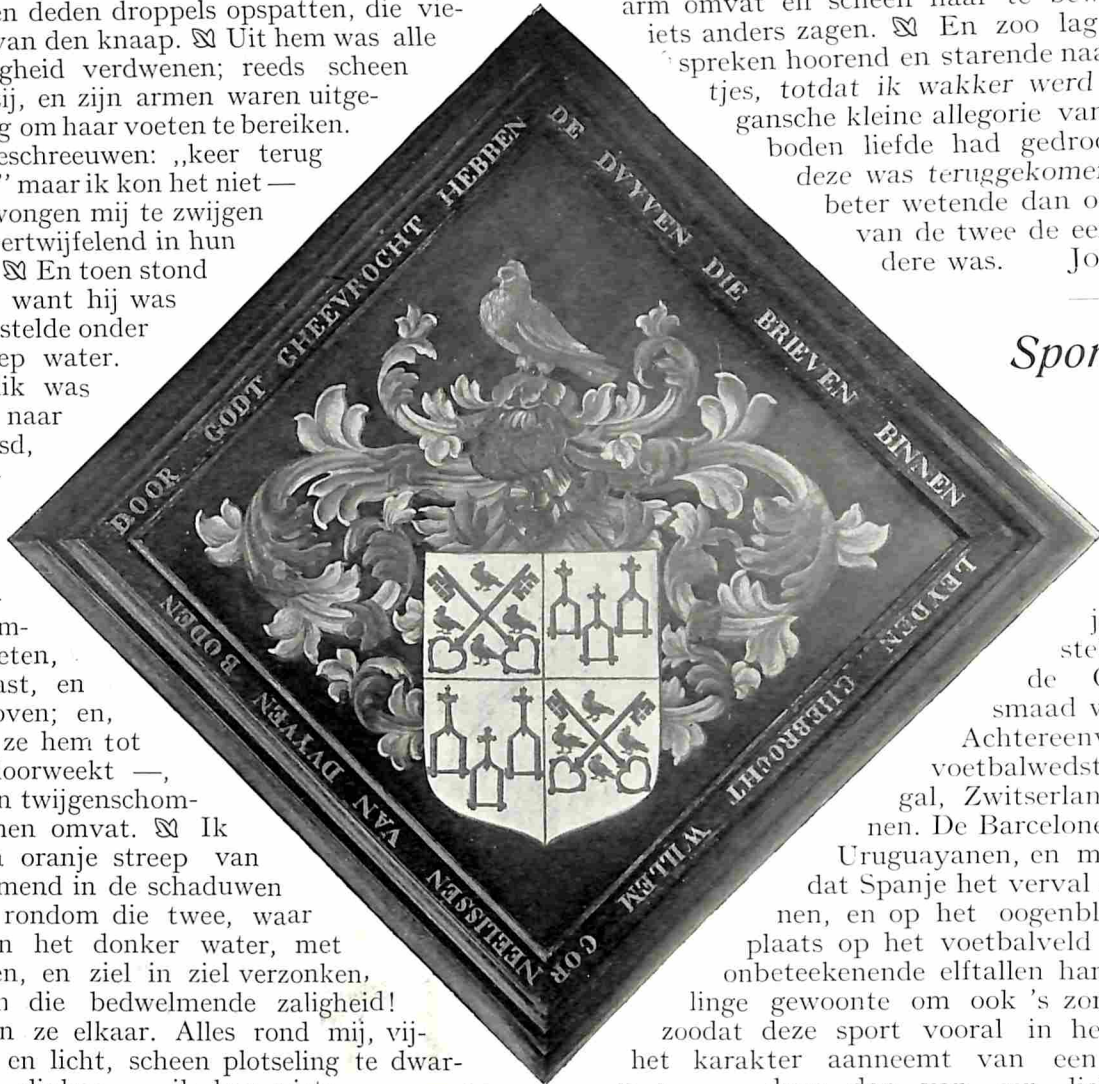

Foto
W. Kamcau
ROUWBORD VOOR WILLEM
CORN. DUYNBODE IN
DE PIETERSKERK.

wachtte mee. En nog kwam, over den heuvel, 't vereenzaamd schreien van het kleine, mooie kind. ☼ Toen, traag en loom, struikelend, en met half verblinde oogen, zich omkeerend, telkens weer, om achter zich te zien, zocht de jongen tastende zijn weg tusschen de boomen door, naar dien klank, en, terwijl hij ging, wendde dat donkere feeënkind, verlaten, haar wijl hij ging, wendde dat donkere feeënkind, verlaten, haar eigen ranke lijfje omvattend met haar armen, niet één seconde haar oogen van hem af. ☼ Ik ook sloop weg, en toen ik veilig buiten was in 't bleeke avondzonlicht, gluurde ik achter mij in het dal. Daar onder de donkere boomen was zij niet meer, maar door die kooi van passie dreef, fladderend en klagend in de takken, boven het zwarte water, de ekster, zwevend op zijn schemerwieken rond. ☼ Ik keerde mij om en rende, en rende, totdat ik aan den anderen heuvelkant weer was gekomen, en den jongen zag en het kleine mooie, schuchtere meisje, weer samen zittend op de open helling, onder de hooge blauwe lucht. Ze vlijde haar betraand gezichtje tegen zijn schouder, en sprak al weer van beuzelingen. En hij — hij hield haar met zijn arm omvat en scheen haar te bewaken met oogen die iets anders zagen. ☼ En zoo lag ik, hun ingetogen spreken hoorend en starende naar hun kalme figur-tjes, totdat ik wakker werd en wist dat ik die gansche kleine allegorie van geheiligde en verboden liefde had gedroomd, en weer van deze was teruggekomen tot de rede, niet beter wetende dan ooit te voren, welke van de twee de eene en welke de andere was. JOHN GALSWORTHY.

Sport in Spanje.

DE internationale ontmoetingen in het jaar 1925 hebben bewezen dat het den Spanjaarden met het herstel van den tijdens de Olympiade geleden smaad werkelijk ernst was. Achtereenvolgens werden de voetbalwedstrijden tegen Portugal, Zwitserland en Italië gewonnen. De Barceloneezen overwonnen de Uruguayanen, en men kan dus zeggen dat Spanje het verval snel heeft overwonnen, en op het oogenblik weer een eerste plaats op het voetbalveld inneemt. ☼ Slechts onbeteekenende elftallen handhaven de zonderlinge gewoonte om ook 's zomers te voetballen, zoodat deze sport vooral in het Zuiden dan meer het karakter aanneemt van een Moorsche krijgsdans dan van een lichamelijke ontspanning. Waar de jeugdige spelers te veel eer in het spel leggen, en zich liever zien sterven dan een nederlaag te lijden, geeft deze stemming af en toe aanleiding tot opgewonden tafereelen, waarbij zich het vuurgevecht ontwikkelt, en men in de chaotische verwarring van schietende spelers, publiek en politie tenslotte niet meer weet dat er oorspronkelijk gevoetbald zou worden. ☼ De sluiting van het groote seizoen betekent dan tevens het einde der onationale, vreemde, on-Spaansche sport, — en het begin der nationale en traditioneele. Plotseling teekent zich scherp de toestand af zooals deze voor vijftig jaar geleden was: het Zuiden, met zijn stierengevechten, die eigenlijk geen sport zijn, doch vitaliteit, barbaarschheid, heroïsme en kunst, — het Noorden met zijn talrijke lichaamsoefeningen die wél sport zijn, en hun sterkste uiting vinden bij de Basken. En dan blijkt ook dat het sportieve Spanje, dat waar de sport sinds onheugelijke tijden inheemsch is, en niet als modernisme werd ingevoerd, — het wedlustige is, het Spanje waar sport en weddenschap steeds onafscheidelijk verbonden zijn. En zooals de Basken het sportieve volk bij uitnemendheid zijn, zoo zijn zij ook de groote wedders. Een Bask wedt om en bij alles, doch vóór alles bij de sport. Dat bij het populaire balspel, — juego de pelota —, in de provincie, waar de liefhebbers, en vooral in

Foto W. Rameau.

TWEE VERMAARDE KERKEN VAN LEIDEN.
DE GRAFTOMBE VAN POLYANDER A KERCHOVE
IN DE PIETERSKERK.

de steden, waar de professionals spelen, duizenden verdubbeld worden, is voldoende bekend. De „pelota” werd daardoor ook buiten haar vaderland een speciaal gokspel. De „frontons” in Spanje en Zuid-Amerika zijn door de exploitanten niet zoo kostbaar ingericht, noch laten deze de beste Baskische beroeps-spelers overkomen, teneinde het publiek van hun schoone bewegingen en lenigheid te doen genieten. Het zijn gelegenheden tot dobbelen. Dank zij de Olympiade is het „juego de pelota” nu ook in de niet Spaansche landen welbekend. Doch de landelijke Bask heeft aan dit spel, noch als lichaamsoefening noch als gelegenheid tot wedden voldoende. Hij beoefent in den zomer vreemdsoortige, oer-oude sport, die Baskisch is: lenigheid, spierkracht en hartstocht van het dobbelen. Want deze laatste is bij hem organiek. En vooral de boer bezit een eigenschap die hem van andere wedders onderscheidt. Hij verliest Zondags honderden pesetas in een wedstrijd van „pelota”, of der „pelankari”, — speerwerpers — in een wedloop van ossen of een haktournooi, en begint den Maandag weer met frisschen moed te verdienen. Eenmaal de noodzakelijke levensbehoeften voldaan, verdubbelt hij de rest van zijn inkomen. Nooit zal het, na het verlies, bij hem opkomen te denken, hoe moeizaam hij alles verdiende. En wellicht komt dit omdat het werken, als lichaamsarbeid, ook spel voor hem is. De arbeid kost dien sterken gezonden kerels geen moeite, en, overtuigd van hun kracht, vertrouwend in hun armen die nieuw geld beteekenen, durven zij rustig alles te verdedden. ☞ Onder die boeren is het sterkste, heftigste wedstrijd-dobbelspel dat der „aizkolaris” of houthakkers. Deze brengen de week in het bosch door, waar zij met tien of meer gezellen in hutten wonen, en zich bezig houden met den boschaankap. Het zijn zonder uitzondering ontzaglijk groote, sterke kerels. Geslacht op geslacht heeft zich met dit bedrijf beziggehouden. De wedstrijden hebben Zondags plaats, als de houthakkers uit de bergen naar de dorpen afdalen. Iedere deelnemer wordt door een groep dorpsgenooten gevolgd, die aan zijn bijl de eer en de spaarcenten van een geheele wijk toevertrouwen. Op de markt zijn de benodigde boomstammen neergelegd; de kampioenen uit de andere dorpen treden eveneens in het strijperk; het in alle opzichten geïnteresseerde publiek is een en al spanning. Als het teeken gegeven is, begint de ontzettende strijd. Beide hakkers plaatsen zich op hun respectievelijken stam, in hemdsmouwen, zonder schoenen, opdat de naakte voeten buigzaamheid en houvast op de stammen bezitten. De bijlen gaan de hoogte in, met snelle, berekenende zwaaien. De spaanders vliegen als vonken in het rond. De „aizkolaris” hakken niet met overhaaste snelheid, wild, doch wetenschappelijk, rythmisch en vast, het resultaat van elken slagwiskundig berekenend. De bijl dringt soms tot den steel in het hout, bewogen door deze herculische armen. Iedere hakker heeft een helper, die zich tegenover hem plaatst, onder de opgeheven bijl, wier beweging hij regelt. Zijn taak bestaat in een voort-

durend met een stok aanwijzen van het juiste punt waar de bijl dient neer te komen. Tegelijkertijd verwijderd hij de groote spaanders, en steekt soms zelf de hand in de spleet om er een spaandertje uit te halen, opdat de bijl haar maximum rendement bereike. Doch de hakker wijzigt er geen oogenblik zijn tempo voor, noch wacht. Zoodat men telkens meent de hand van den helper onder den regen van spaanders te zien vliegen. De wedders stooten kreten van aanmoediging uit, waarin de plaatselijke eer zich mengt met de hoop op gewin. Is eenmaal een stam geheel gespleten, dan springen hakker en helper snel op een anderen over, en vangen het houwen tusschen de beenen aan, na eerst den stand hunner bloote voeten verzekerd te hebben. Hun teenen spelen een even belangrijke rol als hun handen. Hun geheele lichaam is bij dezen wedstrijd van oer-menschen in beweging. Zij baden in het zweet. Van tijd tot tijd gooien andere helpers hen cognac over de schouders, opdat de verdamping van den alcohol het lichaam verfrissche. ☞ De groote kampioenen zijn in alle Baskische provinciën bekend. Op het oogenblik is Aramburu, uit Aizpeitia, de geboorteplaats van Ignatius van Loyola, de voornaamste. Hij overwon Iruriya in een wedstrijd van 20 stammen van 54 duim, en liep daarna nog 14 Kilometer met de bijl op de schouders. Hij is slechts door Uzcudun overwonnen geworden, den Spaanschen bokskampioen, die zich onder Deschamps prepareert voor groote wedstrijden. ☞ Niet tevreden met pelota, pelankari, aizkolaris, roeiwedstrijden, kegelspel enz., wedt de Bask ook op de bezigheden van den landarbeid, bv. wie het snelst poot of zaait, maïskolven pelt e.d., en ten slotte op de kracht van zijn dieren. De ossen en bokken spelen in de wedstrijden een groote rol, en zoo ernstig wordt dit alles opgenomen, dat men in locale kranten uitdagingen adverteert als: „Jauregui wedt om 500 pesetas, dat zijn bok de beste van het land is”, en „het stel stieren van Guztelemendi daagt ieder span uit de provincie uit bij het trekken van een steen van 100 kilo”. Steeds zijn er wedders die de uitdaging aannemen. En zoo kan de ziekte van een kampioenbok, of het klauwzeer der ossen, groote economische crisissen in een dorp teweeg brengen, dat soms niet onbelangrijke voordeelen van zijn dieren geniet. Nooit wordt echter de formaliteit der traditie in sport en dobbelspel uit het oog verloren. De een daagt uit, de ander houdt tegen, de verliezer betaalt, — rustig, zonder protest. De sport en het wedden zijn in het land der Basken zaken die onbegrensd zijn, doch wier materiele gevolgen ieder, na gevallen beslissing, ten volle aanvaardt.

Almuñecar.

H. MENAGÉ CHALLA.

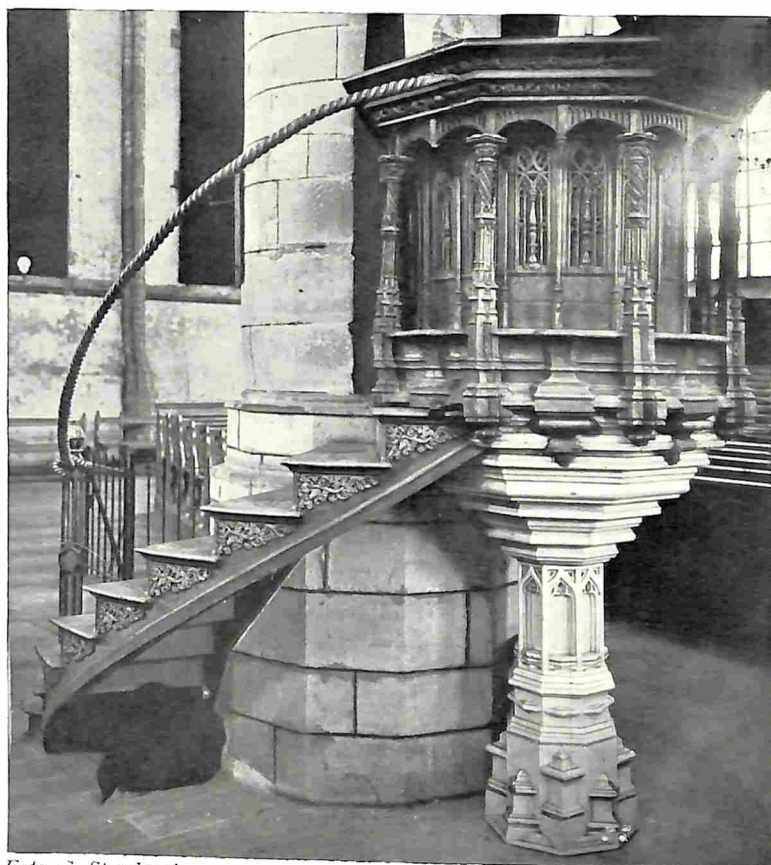

Foto C. Steenbergh

TWEE VERMAARDE KERKEN VAN LEIDEN.
DE PREEKSTOEL IN DE PIETERSKERK.

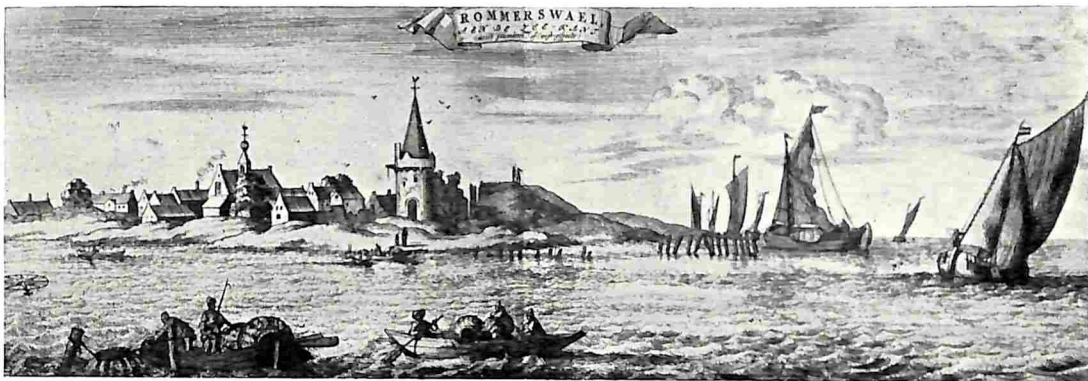
EEN VERDRONKEN STAD.

REIMERSWAAL.

TALRIJK zijn in ons vaderland de voorbeelden van landstreken, die door de kracht der golven in tijden, dat nog niet de noodige zorgen konden worden besteed aan de dijken, zijn ondergelopen, om nooit weer geheel drooggelegd te worden. Zeldzaam is evenwel het geval, dat men een welvarende stad, waarvan men den ondergang tientallen jaren vooruit kon voorspellen, aan haar lot overliet, totdat redding niet meer mogelijk was en zij eindelijk door het water voor goed werd verzvolgen. Dit is het geval geweest met Reimerswaal, eens de derde stad van Zeeland. ☞ Waar thans ten Noorden van Zuid-Beveland de Ooster-Schelde stroomt, lag voor een drietal eeuwen nog, zij het ook reeds verlaten, de stad Reimerswaal. En gelukkig heeft men voor het verlaten dezer stad er zorg voor gedragen, dat haar archief op een veilige plaats geborgen werd. En het is niemand minder geweest, dan de tegenwoordige Algemeen Rijksarchivaris Prof. Mr. R. Fruin, Th. Az., die dit archief beschreef en de inventaris daarvan in 1897 in druk liet verschijnen. ☞ Dit archief wordt thans bewaard in het Rijksarchiefdepôt te Middelburg. Het oudste stuk uit dit archief dateert uit het jaar 1348 en is een testament van Claes Kervingh van Reijmerswale, Heer van Nieuw Strijen. Van het jaar 1355 dateert een privilege van tolvrijheid voor goederen die uit Brabant en Vlaanderen naar de Jaarmarkt te Reimerswaal werden vervoerd en dat door Willem V van Beieren verleend was. En een belangrijk privilegeboek van privileges, door de opvolgende landsheeren verleend, loopt van 1455 tot 1569. ☞ De handel van Reimerswaal was zoo belangrijk, dat het niet voldoende was, dat Schepenen slechts enkele dagen per week zitting hielden om recht te doen in geschillen der kooplieden, maar dat in 1528 Karel V aan de stad het privilege gaf van alle dagen rechtszittingen te mogen houden, hetgeen voor den handel van belang was. ☞ Dat Reimerswaal tot een zoodanigen bloei was gekomen, had het te danken aan een in 1315 verkregen privilege, waarbij bepaald was, dat alle goederen, behalve versche visch, uit Zeeland naar Brabant en uit Brabant naar Zeeland, eerst in Reimerswaal ter markt moesten worden gebracht, alvorens verder te mogen worden verhandeld. Daardoor verkreeg deze stad een levendigen handel. ☞ Maar eerst het vuur, en daarna het water is het gelukt deze stad ten onder te brengen op een wijze, waarvan gelukkig in ons land geen tweede voorbeeld is. In 1520 brak er een brand uit, die 300 huizen en pakhuizen verteerde. Ook meestoven en weefgebouwen gingen in de vlammen op en na deze ramp is de stad er nooit meer bovenop gekomen. Trouwens, het water liet haar daarvoor niet den tijd. Want bij elken hoogen vloed en storm knabbelde het water aan het land, totdat het reeds al het voorland had weggespoeld, en in 1547 was de toestand van de eens zoo welvarende stad zoodanig, dat aan den Prins kennis werd gegeven, dat het overblijfsel van den vroegeren rijkdom alleen bestond in 10 of 12 zoutkeeten waarvan de beste niet meer waard was dan een 200 gulden. Toch werd in 1549 Prins Philips van Oostenrijk (later Philips de Tweede van Spanje) er nog met veel pracht en statie ontvangen als a.s. Heer van Zeeland, en talrijke vertegenwoordigers van den Zeeuwschen Adel waren bij die ontvangst nog tegenwoordig. ☞ Een paar jaar later evenwel, den 14en Januari en 15en Februari 1551, werd Reimerswaal door de zee zoodanig overstroomd, dat het water twaalf voet hoog in de kerk stond. Een groot stuk van den dijk en een straat werden toen later door het afvloeiende water meegesleurd. En middelen om afdoende maatregelen te nemen bezat Reimerswaal niet meer, en ook de Staten van Zeeland noch de Staten

Generaal waren bereid afdoend te helpen. ☞ Zoo was het mo-

gelijk, dat de stormen van 1555 en 1557 nog meer verwoestten van hetgeen overgebleven was, met het gevolg, dat nu ook de moedeloosheid van de bewoners grooter werd. Want had de bevolking van Reimerswaal tot nogtoe uit de opbrengst van de landerijen in haar naaste omgeving kunnen voorzien in de voedselvoorziening harer inwoners, thans was dit niet meer mogelijk en moesten de Reimerswalers naar omliggende plaatsen ter markt gaan om hun levensbehoefte te kopen. En deze gedoogden dit slechts na afloop van de markt en behandelde hen als vreemden. Hierin bracht de Landsregeering evenwel verandering en voortaan moesten de inwoners van Reimerswaal op gelijken voet behandeld worden met de overige Zeeuwen. — De energie en de hoop bij de Reimerswalers was verdwenen en men begon hier en daar al de huizen te sloopen, om tenminste de afbraak nog te kunnen verkoopen. Maar ook dit werd hun op boete van 20 Carolusgulden verboden. ☞ Het spreekt van zelf, dat Reimerswaal het niet bij de eene poging gelaten heeft om steun te krijgen van de Staten van Zeeland of Staten Generaal. Herhaaldelijk stelde het daartoe pogingen in het werk maar steeds te vergeefs. Het antwoord luidde, dat zij zich zelve maar moesten zien te helpen. Ook de wallen waren reeds weggespoeld en in 1564 lag de stad geheel ontmanteld. In 12 jaar tijd was de stad nu zesmaal overstroomd en ook nog eens door brand geteisterd. Het duurde echter nog een vrij groot aantal jaren tot de bewoners de stad voor goed verlieten. Tot 1631 had de stad nog baljuw en schepenen, en in dat zelfde jaar verlieten de laatste inwoners de plaats om zich in Tholen te vestigen. ☞ De laatste overblijfselen van Reimerswaal werden in 1634, zooals dat ook met den boedel van een sterfhuis geschiedde, publiek verkocht. De steenen

DE OVERBLIJFSELEN VAN REIMERSWAAL IN DE 17DE EEUW.

overblijfselen van de huizen te ontdekken en de plaats waar eens de haven van de welvarende stad geweest was. Zoo was een stad verdwenen, die eens een klooster en niet minder dan 15 gilden binnen haar muren gehuisvest had. Thans is niets meer van Reimerswaal te bespeuren.

D. S. V. ZUIDEN.

Hoe het „Zevengebergte” ontstond.

IS lang, ja héél héél lang geleden, dat vader Rijn zijn loop beëindigde op de plaats, waar thans het hotel-stadje Königswinter ligt en zich daar in een groot meer uitstortte; een bergketen versperde den stroom den weg naar de lage landen. De volksstammen, die toenmaals op de hellingen van den Eifel en in zijne omgeving woonden, ondervonden veel schade van de menigvuldige overstroomingen van het Rijn-meer; vooral ramspoedig was voor hen de tijd na de zonnewende, als de sneeuw op de bergen nabij den rivier-oorsprong smolt, de wateren wiesen en het meer dientengevolge verre buiten zijne oevers trad. ☞ Ten einde raad zonden de hoofden dier stammen na zoo'n watersnoodperiode eens een boodschapper naar het land der goede reuzen om dezen te vragen de menschenkinderen ter hulpe te willen komen; rijke geschenken zouden dan hun deel zijn. Niet lang duurde het of de vallei van den Rijn dreunde onder de weerkaatsten hunne machtige stemmen, over hunnen schouder droegen zij geweldige spaden. ☞ Onmiddellijk togen de reuzen aan het werk om de bergketen door te graven. Na enkele dagen reeds hadden zij een klove uitgespit, waardoor het water zich met kracht een weg naar de laagvlakte baande, in zijn woeste vaart de opening steeds vergrootende, tot ten slotte de Rijn als een statige stroom daarhenen vlood. ☞ Met

voldoening zagen de reuzen, geleund op hunne spaden, neer op het werk hunner handen. Van dankbaarheid vervuld voor de overwinnaars van de machten, die sedert onheugelijken tijd hun bestaan bedreigd hadden, blikten de volkeren van de Rijnstreek tot hunne weldoeners op en overlaadden hen bij hun vertrek met een keur uit de schatten, die zij uit hunne bergen hadden gegraven. Eerlijk deelden de reuzen het hun toegewezen loon; zij schouderden wederom hunne spaden en keerden even snel naar hun land terug als zij gekomen waren. ☼ De sporen van het graafwerk van de zeven reuzen zijn nog heden voor een ieder zichtbaar als de zeven toppen van het „Zevengebergte”, die tot in lengte van dagen er van zullen getuigen, hoe eenmaal het veelgeplaagde menschevolk in zijne benauwenis door bevriende reuzen werd bijgestaan. Tot eens misschien, het oogenblik komt, waarop de geweldige arbeiders zich zullen herinneren, dat zij op de plaats waar zij den Rijn een nieuwe stroombedding gaven, nog het een en ander te „redderen” hebben en zij de rots-hoopen die zij achterlieten, de Drachenfels, de Löwenberg, de Petersberg en hoe ze verder genaamd werden, met reuzenbezemen zullen wegvegen. Moge op dien dag het Zevengebergte niet door toeristen, door minnaars van „Drachenblut”, worden bezocht!

J. J. F. SCHILT.

KIJKJES IN KOEDOES.

Koedoes is de hoofdplaats van de gelijknamige afdeling der residentie Semarang. Waarmee tevens is gezegd, dat het op Java ligt, en wel tusschen een moerassige streek en den uitgedoofden vulkaan Moeriah, welks hoogste top zich tot 1595 M. verheft. ☼ 't Is een vrij groote stad, die ongeveer 30.000 inwoners telt, waaronder eenige duizenden Chineezers en enkele honderden Europeanen. Ze bestaat uit een oud en een nieuw gedeelte. In oud-Koedoes bevindt zich het graf van pangéran Koedoes en de eeuwenoude Javaansche minaret, op onze afbeelding te zien; deze is van baksteen opgetrokken, zonder tusschenvoeging van specie, en vlak geschuurd; door verweering zijn de steenen als 't ware tot één steenmassa vergroeid. ☼ Mede bezienswaardig in deze stad is 't snijwerk, waarvan de houten huizen der inlanders zijn voorzien. Iets daarvan aanschouwt men op de afbeelding hieronder.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP

6) door CHARLES G. D. ROBERTS.

(Vervolg).

Als er voedsel naar hem toe kwam — want dit was toe letterlijk geschiedde — zoo als vischjes en krabbetjes, die dan plotseling boven uit het water kwamen neerzinken — dan was het plotseling één groote verwarring van gezichten in die open ruimte, en langen tijd maakten die glurende gezichten hem zoo onrustig, dat zijn eetlust erdoor bedorven werd. Doch eindelijk wende hij toch zelfs aan de gezichten en de oogen, en negeerde ze, als waren ze even zooveel voorbij drijvend zewier, dat door het getij werd meegevoerd. Zijn onderzoekende vangarmen hadden hem geleerd dat er tusschen hem en de ruimte vol verwarring een ondoordringelijke slagboom zich bevond, waar hij wel

Foto Dondorff.

HET CENTRUM VAN KOEDOES, MET DE ONVERMIJDELIJKE BIOSCOOP.

doorheen kon zien, doch die hij niet vermocht te overschrijden, en dat, zoo hij er al niet uit kon komen, de gezichten niet konden binnenkomen om hem te verontrusten. En aldus, goed gevoed en ongestoord, had de octopus het vrijwel naar den zin in zijn glazen huis, en had geen vaag besef van het groote-stadsleven vol beroering buiten de wanden van zijn woning, die, voor zoover hij wist, zich op de kust van een van zijn eigen Bahama-eilanden had kunnen bevinden. Hij was onbetwist heerscher over zijn gebied, al was het dan ook wat eng; en de hulde die hij ontving van de zijde der bezoekers die hem eer kwamen bewijzen, liet nooit af. ☼ Langen tijd bleef zijn heerschappij onbetwist, tot op zekeren dag, zoo hij tenminste niet te onverschillig ware geweest, het op te merken, hij had kunnen zien dat de gezichten in de buitenste duisternis ongewoon talrijk waren, en de oogen met nog meer belangstelling dan anders toekeken. Plotseling bemerkte hij het gewone geplas, dat voor hem eenvoudig voedsel betekende, zich niet verwerende slachtoffers, en oogenblikkelijk waren de vangarmen gereed om te grijpen al wat er binnen hun bereik zou komen. ☼ Ditmaal was het een bijzonder zwaar geplas, en tot zijn verbazing zag hij een zwaar, vrijwel rond beest met een korten, slangachtigen staart van achteren, en een kleinen, slangachtigen kop voor zich uitgestoken, en twee kleine vinnen aan weerszijden. Met deze vier vinnen kwam de vreemde heel bedaard naar hem neerzwemmen. Iets als deze overmoedige vreemde had hij nog nooit gezien; doch zonder de minste aarzeling stak hij bliksemsnel twee vangarmen uit en greep hem beet. De gezichten achter het glas deinden heen en weer van opwinding. ☼ Toen de schildpad zoo plotseling en krachtig werd beetgepakt, verdwenen zijn staart, kop en vinnen als hadden ze

Foto Dondorff.

JAVAANSCH E MINARET IN OUD-KOEDOES.

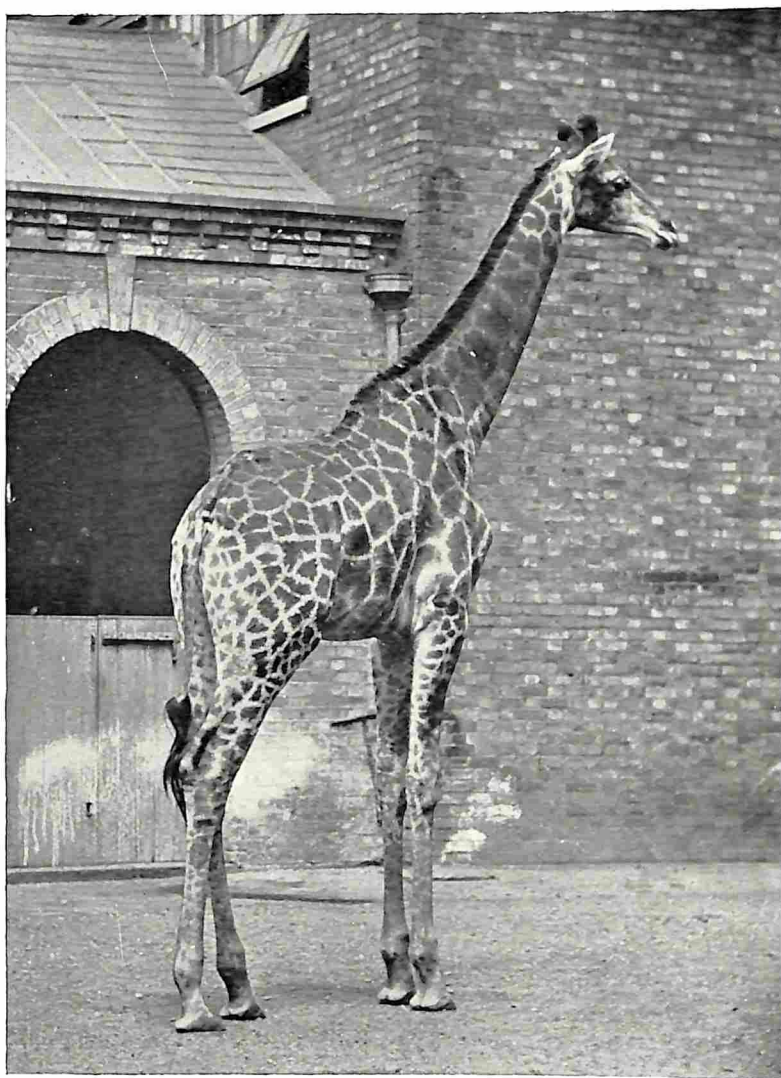
nooit bestaan, en zijn boven- en onderschilden sloten zich vast aaneen tot hij niets dan een levenloos hoornen doosje leek. Zonder zich ook maar in 't minst te verzetten, werd hij neergetrokken naar de onbeweeglijke oogen en den wijdgesperden snavel van zijn vijand. De vangarmen kronkelden steelsgewijs, doch gretig onderzoekend over ieder deel van zijn lichaam. Toen vatte de groote, op een papegaaicensnavel gelijkenden bek hem beet, in de verwachting hem te kunnen kraken. Doch daar dit niet de geringste uitwerking had, gleed hij tastend over den tergenden buit, tevergeefs zoekend naar een zwak punt. ☼ Dit ging zoo verscheidene minuten voort, terwijl de gezichten voor het glas in gespannen verwachting toekeken. En toen begaf den octopus eindelijk alle geduld. Met plotselinge woede wierp hij zich op den tergenden schaal, en draaide hem om en om, hem dol van woede bebijtend, en er met al zijn vangarmen woest aan rukkend. En de gezichten achter het glas deinden heen en weer van opwinding, zich afvragend hoe lang de schildpad zulk een behandeling zou verdragen. ☼ Opgesloten in zijn veilige wapenrusting, werd de schildpad het eensklaps moe heen en weer geslingerd te worden, en zijn wijze beradenheid begaf hem. Hij had er geen bezwaar tegen te worden opgesloten, maar wel om als een soort speelbal te worden beschouwd. Hij bezat weliswaar een zekere voorzichtigheid, doch niet genoeg om zijn van nature niet al te lankmoedig karakter te beheerschen. Zijn smalle, er kwaadaardig uitzierende kop met de doffe oogen en sterke kaken, schoot naar buiten, en vatte met den greep van een buldog den dichtstbijzijnden vangarm beet, dicht bij den wortel. Er klonk een gezoem van stemmen aan de andere zijde van het glas. ☼ De woede van den octopus steeg nu tot koortshitte, en in zijn kronkelingen botsten de strijders zwaar tegen de ruit aan, zoodat de gezichten er van terugdeinsden. De steentjes op den bodem werden her en derwaarts geslingerd, en de fijne watersprietten werden in zulke dichte massa's omhoog geworpen dat de strijders er moeilijk zichtbaar door werden. ☼ Had de schildpad evenveel listigheid als moed bezeten, dan was de heerschappij over het glazen huis wellicht in andere handen overgegaan, dien dag. Zoo hij den kop van zijn vijand, juist achter de oogen, tusschen zijn sterke kaken had genomen, dan zou hij ten laatste overwonnen hebben. Doch zooals de zaken nu stonden, had hij een wondbare plek, en ten laatste vond de octopus die. Zijn bek sloot zich om de blootgegeven helft van den kop van den schildpad, en langzaam en onverbiddelijk sneed hij hem juist achter de oogen af. De stomp trok zich onmiddellijk in de schaal terug; en de schaal werd weder de geen weerstand biedende speelbal der vangarmen, die haar straks, als beseften zij dat ze geen macht meer had om wraak te nemen, terzijde wierpen. ☼ Eenige minuten later was het slib al weder tot rust gekomen, en toen zagen de gezichten achter de ruit den heer van het glazen huis weder roerloos voor zijn leger liggen, met de op inkt gelijkende oogen even onbeweeglijk en meedoogenloos als altijd, terwijl de schildpad op den rug tegen het glas lag, even weinig in tel als de steentjes op den bodem.

DE KONING DER BRANDENDE HOEPELS.

EERSTE HOOFDSTUK.

Het bleeke, gegroefde gelaat van den berg was recht naar het westen gekeerd, en keek uit over een wijde inzinking

van als het ware over elkaar geworpen, kleinere heuvels, door den grooten afstand vage, duistere wouden, en staalblauwe kronkels van een in de verte zich verliezende rivier. Hier en daar was het als steunden lange, effen bleeke nevelen op de boomtoppen, terwijl hun randen vervaagden in de plotselinge doorschijnendheid der lucht die meekomt met het eerste aandoren van den dageraad. Doch dit alles was in de benedenwereld. Hoog op den eenzamen top van den Bleekgezicht was de dageraad angebroken. De kartelige top van den piek schoot de plotselinge felroode lichtglanzen uit, en baadde zich toen in een stroom van roze en teer, niet te beschrijven rood en trillend goud. Even snel als de verre horizon begon te laaien van licht, verspreidde dit licht zich benedenwaarts langs de hellingen van den berg, onthullend en vervormend. Het bereikte den ingang van een hol op een smal plateautje. ☼ Toen het licht de opening binnenstroomde, kwam een taankleurige gestalte, lang, lenig en gespierd, onhoorbaar als het licht zelf, naar buiten, als wilde zij het aanroepen. Terwijl zij half te voorschijn trad uit de opening op het hooge rotsplateau dat haar drempel vormde, bleef de puma staan met opgeheven kop en stevig voor zich neergezette voorpooten. Met groote, licht-heldere oogen staarde zij over het geweldige en geheimzinnige landschap. Naarmate de kleurenpracht snel langs den berg benedenwaarts gleed, de blauw-grijze schaduwen van den schemer doende verdwijnen, zochten die ondoorgrondelijke oogen iedere plotseling belichte open plek, heuveltop en oever af waar herten of elanden wellicht bezig waren met grazen. ☼ Het was een prachtig dier, deze puma, met haar zware schouders en kop die deden denken aan die van een leeuw, en in haar kalm onderzoeken van de ruimten die zich voor haar blik ontolden, lag iets van lang gevestigde opperheerschappij. Plotseling veranderde zij van houding. Zij kneep de oogen half dicht, haar machtige spieren trokken samen als opgerolde veren, zij hurkte half neer en wendde haar kop luisterend naar links. Heel onder op het smalle plateau dat toegang gaf tot haar hol, had zij het geluid opgevangen van iets dat naderbij kwam. ☼ Al

GIRAFFE IN BALLINGSCHAP.

luisterend drukte zij zich al lager en lager tegen den grond en haar oogen begonnen te gloeien met een ijl-groene vlam. Onophoudelijk legde zij de ooren woest plat tegen den kop en zette ze dan weder op om de naderende geluiden te onderzoeken. Haar woede over dezen inval in haar grondgebied was vermengd met eenige beduchtigheid, want achter haar, in een warm hoekje van het hol, opgerold tot een zachten, donzigen bal, lagen, net als twee katjes, haar beide slapende jongen. ☼ Daar haar spoor en lucht zeer duidelijk waarneembaar waren, begreep zij slechts al te goed dat degeen die naderde geen onwetende domoor was. Het was maar al te duidelijk een vijand, en nog wel een aanmatigende vijand, daar hij heelemaal geen moeite deed om zijn nade ing geheim te houden. De schreden waren niet van een blanken of rooden jager, daarvan vergewiste zij zich even later. En met deze zekerheid verminderde haar bezorgdheid en vermeerde haar woede. Haar staart, lang en dik, werd tweemaal zoo dik, en begon snel heen en weer te zwiepen. Neerhurkend tot zij den grond raakte, kroop zij tot aan den rand van het plateautje en gluurde voorzichtig om een uitstekend rotsblok heen . . .

(Wordt vervolgd).